

Türkiye'deki Akademik Dergilerde Çevre Muhasebesi Alanında 2006–2014

Yılları Arasında Yayınlanmış Bilimsel Makalelerin İçerik Analizi

(A Content Analysis of The Articles Subject Environmental Accounting Field

Published in Academic Journals in Turkey Between 2006–2014)¹

Fatih ŞENTÜRK ^a

Hakkı FINDIK ^b

^a Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, fatihsenturk@ibu.edu.tr

^b Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, İİBF, hakkifindik@klu.edu.tr

Anahtar Kelimeler

Çevre Muhasebesi,
İşletme ve Çevre,
Çevresel Yönetim ve
Maliyet Muhasebesi,
Sosyal Sorumluluk, Sera
Gazı.

Jel Sınıflandırması

M40, M41, M49.

Özet

Çevreyi konu edinen bilimsel çalışmalar diğer alanlarda olduğu gibi muhasebe alanında da giderek artmaktadır. Günümüzde çevre unsuru, sadece üretime girdi veren bir üretim faktörü olmaktan çıkmış, bunun yerine üretim öncesi, süreci ve sonrasında sürekli korunması ve bir maliyet unsuru olarak dikkate alınması gereken konu haline gelmiştir. Dolayısıyla işletmelerin faaliyetleri neticesinde oluşan çevresel değişimlerin fiziksel, finansal ve maliyet boyutlarının tespit edilmesi, ölçülmesi, muhasebe sistemi içerisinde izlenerek ilgililere raporlanması muhasebenin sosyal sorumluluk kavramının da gereğidir. Çevreye duyarlı bu yaklaşımın toplumun her katmanına yayılması, işletmelerin çevresel muhasebe uygulamalarına yönelik çalışmalar yapmasında teşvik edici bir unsur olacaktır. Bu çalışmada Türkiye'de çevre alanında 2006-2014 yılları arasında yayınlanan makaleler, içerik analizi yönüyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Keywords

Environmental
Accounting, Business
and Environment,
Environmental
Management and Cost
Accounting, Social
Responsibility,
Greenhouse Gas.

Jel Classification

M40, M41, M49.

Abstract

Scientific researches subject environmental issues are increasing in accounting field as well as other fields. Nowadays, environmental element is not just input for production but also it becomes a topic which needs to be taken as a cost element and it must be protected continuously before production, after production and in production process itself. Hence, it's a requirement of social responsibility concept in the accounting that physical, financial and cost dimensions of environmental changes occurring because of the business operations need to be determined, measured and reported to relevants by observing in the accounting system. Spreading this environmentally sensitive approach in every layer of society would be an encouraging factor for companies to study in environmental accounting applications. In this study, a content analysis is applied to articles in environmental fields published in Turkey between 2006-2014.

¹ Bu çalışma MÖDAV ve Sabancı Üniversitesi tarafından düzenlenen 11. Uluslararası Muhasebe Konferansı'nda (11th International Accounting Conference) bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

İşletmenin çevresi, muhasebe kitaplarında bilgi kullanıcıları (ilgi grupları, finansal karar alıcılar) olarak açıklanmaktadır. Muhasebenin temel kavramlarından sosyal sorumluluk kavramı ve özün önceliği kavramı gereği söz konusu bilgi kullanıcılarına işletmenin doğal çevresi de girmektedir. Bu bağlamda yönetim muhasebesinin çevresel konuları da kapsayacak şekilde oluşturulduğu “Çevresel Yönetim ve Maliyet Muhasebesi” ile özellikle doğal kaynakların tüketilmesi ve kirletilmesi hususunda gidilen aşırılık ve sürdürülebilir kalkınma ile çevre bilincinin oluşturulması konuları araştırılmaya başlanmıştır.

İşletme içi ve dışı muhasebe bilgi kullanıcıları; planlama, kontrol ve karar alma süreçlerinde çevre muhasebesinin bir bütün olarak işletmeler tarafından uygulanması ve paydaşlar olarak üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeleri hususunda gönüllü olarak yer almalıdır. Muhasebe de bu kapsamda endeks oluşturarak sürekliliği sağlama ve ölçme işlevini yaparak ve gerekli bilgi açıklamalarını kamuoyuyla paylaşarak kendisinden beklenen yararın artmasını sağlamalıdır.

Bu çalışmada, Türkiye’de 2006-2014 yılları arasında çevre muhasebesini konu edinen bilimsel akademik dergilerde yayınlanmış 40 adet makale içerik analizi bakımından değerlendirilmiştir. Öncelikle, çevre muhasebesi ve içerik analizi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra makaleler; akademik unvan, yayınlandığı dergi, yazarın çalıştığı kurum, yayınlandığı yıl ve makalenin yararlandığı kaynaklar açısından sınıflandırılmıştır. Son olarak, 40 adet makale konu (içerik) açısından sınıflandırılmış, üzerinde durulan hususlar ve öneriler kısaca özetlenmiştir.

2. Literatür Taraması

Konuya ilişkin literatür incelendiğinde özellikle muhasebe alanında akademik araştırma dergilerinde yer alan içerik analizine yönelik çalışmalar ulusal veya uluslararası düzeyde olabildiği gibi diğer yandan makale konusu veya çalışmada kullanılan yöntem odaklı olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

İlk olarak uluslararası literatür incelendiğinde; Rebele ve diğerleri (1999), iki bölümden oluşan çalışmalarının birinci bölümünde 1991-1997 döneminde bazı uluslararası muhasebe dergilerinde yayınlanmış olan (ampirik-teorik) muhasebe müfredatı ve eğitici yaklaşımlar, ikinci bölümünde ise vergi konuları, teknoloji kullanımı, eğitimsel kaynaklar vb. konuları üzerine inceleme yapmışlardır.

Prather-Kinsey ve Rueschhoff (2004), 1981-2000 ABD merkezli ve bu ülke dışından 41 muhasebe araştırma dergisinde yer alan yayınların 5 farklı özelliğini; sayı, uluslararası olma, konu, metot, yazar dikkate alarak analiz etmişlerdir.

Balaciu, Bogdan ve Vladu (2009), 1999-2009 yılları arasında Science Direct, Emerald ve ProQuest gibi uluslararası veri tabanlarında indexlenen ve yaratıcı muhasebe konulu yaklaşık 40 makaleyi Avrupa seviyesinde bir yaklaşım ile analiz etmişlerdir.

Chan ve diğerleri (2009), 1999-2003 yılları arasında ProQuest veri tabanında yayınlanmış 437 adet tezdeki atıf sayılarına göre akademik muhasebe dergilerinin tasnifini yapmışlardır. Diğer yandan bu dergileri, muhasebe alt kategorilerine göre tasnif etmişlerdir. Ayrıca yapılan çalışmaları; yöntem, arşiv, uygulama, modelleme, anket ve diğer şekilde tasnif etmişlerdir.

Olson (2011), 1970-2009 dönemi boyunca önde gelen akademik muhasebe dergilerinde finansal kriz konusu üzerine Avrupa'da yapılmış araştırmaları incelemiş ve yaklaşık 200 ciltlik bir inceleme gerçekleştirmiştir.

Ştefănescu (2011), 1982-2010 dönemini kapsayan literatür taramasında muhasebe ve denetim ile ilgili yayın yapan 32 adet uluslararası dergiyi incelemiş ve kurumsal yönetim ile ilgili yapılan yayınların analizini yapmıştır.

Cowton ve Bampton (2013), son yirmi yıllık dönemde muhasebeden işletme etik dergilerine kadar yaklaşık 500 adet makaleyi inceleyerek muhasebe mesleğinde etik konularına ilişkin özelliklerin analizini yapmışlardır.

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde; Selimoğlu ve Uzay (2007), Türkiye'de 1995-2006 yılları arasında bağımsız denetim alanında yayınlanan makale ve bildirimlerde, bağımsız denetimin hangi konularının ne ölçüde incelendiğini saptamaya çalışmışlardır.

Sakin (2008), İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi'nde 1972-2007 tarihleri arasında yayımlanmış olan muhasebe ve finans makalelerini incelemiştir. İncelemede yayımlanan finans ve muhasebe makalelerinin nitel ve nicel karakteristiklerine ilişkin genel değerlendirmeler yapılması amaçlanmıştır.

Selimoğlu, Aslan ve Güvemli (2009), 12. Dünya Muhasebe Tarihi Kongresinde Türk akademisyenler ve uygulamacılar tarafından hazırlanıp sunulan 88 bildiriye; inceleme konusu, inceleme dönemi ve inceleme yöntemi açısından ele almışlardır.

Dinç, Çankaya ve Kaya (2009), çalışmada Türkiye'de yayınlanmakta olan muhasebeyle ilişkili 52 farklı akademik derginin 1998-2008 yılları arasında yayınlanmış toplam 987 sayısı tespit edilmiştir. Bu bağlamda içinde muhasebe eğitimi ile doğrudan ilgili 74 makale

konu, nitelik, esas alınan kitle vb. kriterler dikkate alınarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda etik, değişime uyum, üniversite sanayi işbirliği, öğretim yöntemi gibi konuların daha az işlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yereli ve diğerleri (2010), 1997-2008 dönemi itibariyle uluslararası dergilerde muhasebe eğitimi konusunda, yer alan makalelerin literatür taramasını yapmış ve bu kapsamda "Journal of Accounting, Issues in Accounting Education, Accounting Education, Advances in Accounting Education and Global Perspectives of Accounting Education" isimli dergilerde yer alan 789 adet makaleyi incelemişlerdir.

Önce ve Başar (2010), Türkiye'deki akademik araştırma dergilerinde 2000-2008 yılları arasında basılmış olan muhasebe konulu makalelerin analizini yapmış ve buna bağlı olarak oluşan eğilimleri tespit etmişlerdir.

Dönmez, Ağyar ve Ersoy (2010), uluslararası nitelikteki dört derginin; "Accounting Education: an International Journal", "Global Perspectives on Accounting Education", "Journal of Accounting Education" ve "Issues in Accounting Education" 2000-2008 yılları arasında yayınlanan tüm sayılarında muhasebe eğitimi konulu 610 adet makaleyi incelemişlerdir.

Dönmez, Karausta ve Ersoy (2011), 1970-2008 yılları arasında SSCI'da dizinlenen dergilerde, faaliyet tabanlı maliyetleme, hedef maliyetleme, yaşam boyu maliyetleme, kaizen maliyetleme ve kalite maliyetleri konularına ilişkin literatür taraması yapmışlardır.

Kutluk, Ağyar ve Ersoy (2011), "An Analysis of Accounting History Publications in The Period of 2000-2009" isimli çalışmada ilgili dönemde yayınlanan 630 muhasebe tarihi makalesini; sayı, içerik, yazar ve dönem analizlerini gerçekleştirerek incelemişlerdir.

Elitaş (2014), çalışmasında 1979-2014 yılları arasında muhasebe ile diğer disiplinler arasında ortak yazılmış çalışmalarını tespit etmek ve konuya ilişkin eğilimi belirlemek amacıyla temel inceleme seti olarak MÖDAV, MUFAD, Muhasebe ve Denetime Bakış, Mali Çözüm ile Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumları bünyesinde toplam 2.030 yayın "içerik analizi" yöntemiyle incelemiştir.

3. Çalışmanın Amacı, Kapsamı, Yöntemi ve Kısıtları

Çevre muhasebesi, çevresel etkilerin muhasebe kayıtlarında gösterilmesi "finansal muhasebe", çevresel performans, kontrol maliyetleri, üretim süreçleri ve mamul fiyatlandırılması açısından "maliyet muhasebesi", yönetsel karar süreçlerine bilgilerin aktarılması açısından "yönetim muhasebesi", çevresel faaliyet ve performansın

raporlanması açısından “finansal raporlama ve çevre raporu”, çevresel performansın denetlenmesi ve kamuoyuna sunulması açısından ise bir “denetim” aracı olarak değerlendirilmektedir (Özbirecikli 2002, 26).

İçerik analizinde sözel, yazılı ve diğer malzemelerin içerdiği mesaj, anlam ya da dilbilgisi bakımından, objektif ve sistematik olarak sınıflandırılır, uygun ölçütlere göre sayılara dönüştürülür ve çıkarımda bulunularak gerçeklik araştırılır (Tanyıldızı ve Karatepe 2011, 62). Esas amaç, elde edilen ve derlenen verileri açıklayıcı kavramlara ve birbirleri ile ilişkilerine ulaşmaktır. Öncelikle ilgili veriler kavramlaştırılır, sonra sırasıyla mantıklı biçimde düzenlenir ve temalar saptanır. Son olarak okuyucunun anlayacağı biçimde birbirine benzeyen bilgiler belirli kavramlar ve temalar kapsamında bir araya getirilir (Yıldırım ve Şimşek 2005, 3).

Çevre konulu çalışmalar, çeşitli bilimlerin ilgi alanı içerisinde yer almaktadır. Bu çalışma ile muhasebe bilimi açısından çevre muhasebesi konulu Türkiye’de yapılan akademik çalışmaların içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamı 2006-2014 yılları arası ile sınırlandırılmış olup, makaleler Türkiye’deki üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dergileri, Sosyal Bilimler Enstitüleri dergileri, vakıf/dernek/muhasebe birlikleri aracılığıyla yayınlanan hakemli dergiler elektronik ortamda taranarak elde edilmiştir. Toplam 56 farklı dergi taranmış olup, 2006-2014 yılları arasında çevre muhasebesini konu edinen 40 farklı makaleye ulaşılmıştır.

4. Çevre Muhasebesini Konu Alan Bilimsel Makalelerin İçerik Analizi

Çalışmanın bu kısmında çevre muhasebesi alanında yayınlanan makaleler; yazarlarının akademik unvanları ve çalıştıkları kurumlar, kullanılan bilimsel çalışma yöntemleri, yayımlandıkları dergiler ve yıllar ile kullanılan kaynakların dağılımına ilişkin analiz yapılmıştır.

4.1. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanan Makale Yazarlarının Akademik Unvan ve Çalıştıkları Kurumlara Göre Sınıflandırılması

Çevre muhasebesi ile ilgili makalelerin, yazarlarına ilişkin unvan ve bu yazarların çalıştıkları kurumlara göre sınıflandırılması Tablo 1’de yer aldığı gibidir. Yazarların akademik unvanlarına göre yapılan sınıflandırmada 29 adet ile en çok “Yardımcı Doçent” unvanına sahip yazarların çevre alanında çalıştıkları görülmektedir. “Doktor” unvanına sahip yazarlar 10 adet çalışma ile bunu takip etmektedir. “Profesör” unvanına sahip yazarların 9 adet ve “Doçent” unvanına sahip yazarların ise 8 adet çalışma yaptığı görülmektedir.

Tablo 1. Makale Yazarlarının Akademik Unvan ve Çalıştıkları Kurumlara Göre Dağılımı

Sıra No	Yazar Sayısı	Üniversite	Öğrenci	Arş. Gör.	Öğr. Gör.	Dr.	Yrd. Doç. Dr.	Doç. Dr.	Prof. Dr.
Makale 1	1	Dokuz Eylül				1			
Makale 2	1	Pamukkale					1		
Makale 3	1	Marmara				1			
Makale 4	1	Bozok					1		
Makale 5	1	Sütçü İmam						1	
Makale 6	2	Sakarya						1	1
Makale 7	2	Kocaeli					1		1
Makale 8	1	Marmara				1			
Makale 9	2	Dumlupınar							1
		Akdeniz					1		
Makale 10	2	Kocaeli					1		1
Makale 11	3	Uludağ		1					1
		Çukurova	1						
Makale 12	1	Çukurova				1			
Makale 13	2	Celal Bayar	1				1		
Makale 14	2	Selçuk	1					1	
Makale 15	1	Ege					1		
Makale 16	1	İstanbul Aydın				1			
Makale 17	2	Sakarya							1
		Bilecik					1		
Makale 18	2	Sakarya							1
		Bilecik				1			
Makale 19	2	Erciyes					1		
		Nevşehir		1					
Makale 20	2	Akdeniz				1		1	
Makale 21	2	Afyon Kocatepe						1	
		Süleyman Demirel					1		
Makale 22	4	Aksaray		1	1		1		
		Karamanoğlu Mehmet Bey					1		
Makale 23	1	Hitit				1			
Makale 24	1	Hitit				1			
Makale 25	1	Erciyes		1					
Makale 26	2	Dokuz Eylül				1	1		

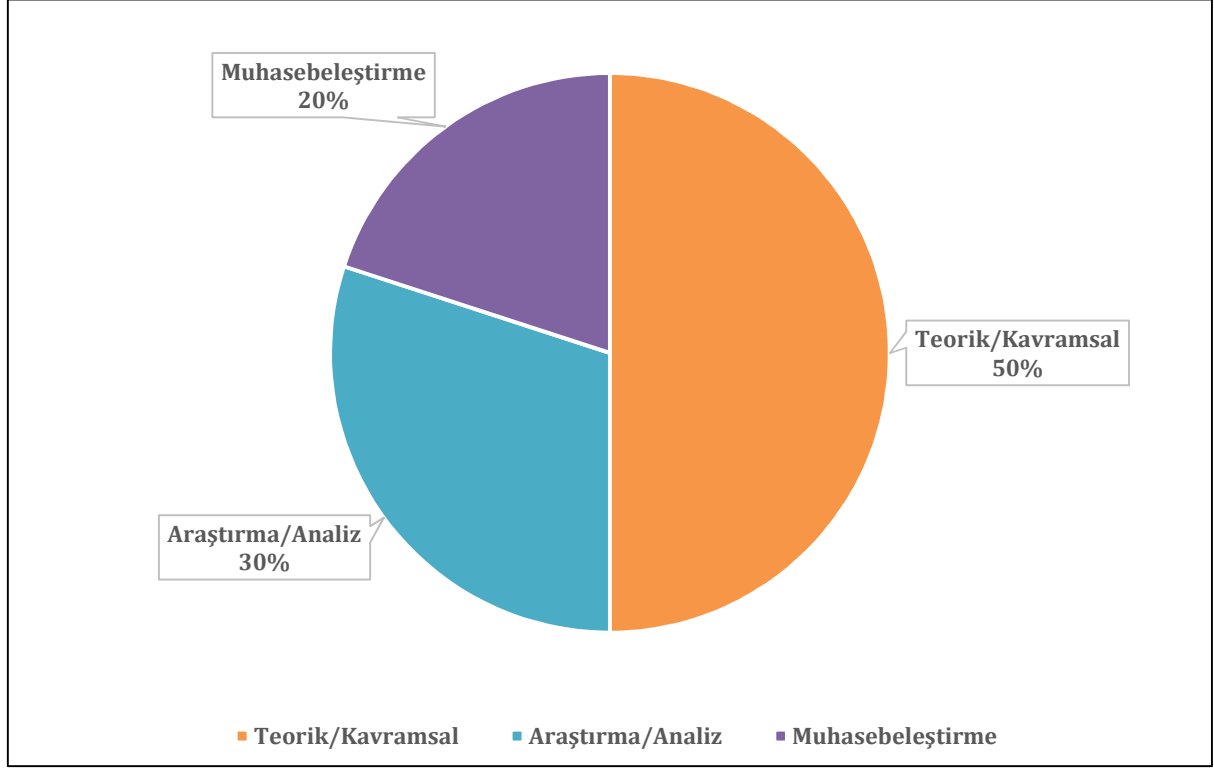
Sıra No	Yazar Sayısı	Üniversite	Öğrenci	Arş. Gör.	Öğr. Gör.	Dr.	Yrd. Doç. Dr.	Doç. Dr.	Prof. Dr.
Makale 27	2	Fatih Üniversitesi			1		1		
Makale 28	1	Atatürk					1		
Makale 29	2	İnönü	1					1	
Makale 30	3	Çağ (Mersin)			1		1	1	
Makale 31	2	Gümüşhane					1		1
Makale 32	2	Selçuk			1		1		
Makale 33	1	Bozok					1		
Makale 34	2	Sakarya							1
		Bilecik					1		
Makale 35	4	Akdeniz					1		
		Uşak					2		
		Süleyman Demirel					1		
Makale 36	1	Ege					1		
Makale 37	4	Yalova					1		
		Beykent					1		
		Yalova	2						
Makale 38	1	Yıldız Teknik					1		
Makale 39	1	Mustafa Kemal					1		
Makale 40	2	Dokuz Eylül						1	
		Okan	1						
Toplam	71		7	4	4	10	29	8	9

Yazarların çalıştıkları kuruma göre dağılımına bakıldığında, en çok çalışma "Sakarya Üniversitesi" (5 adet) ve "Akdeniz, Kocaeli ve Selçuk Üniversiteleri" (4'er adet) akademik personelince yapıldığı tespit edilmiştir. Makaleler yazar sayılarına göre değerlendirildiğinde 18 adet ile en fazla iki yazarlı çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Buna karşılık tek yazarlı yayın sayısı ise 17 adettir. Ayrıca dört yazarlı 3 adet ve üç yazarlı 2 adet çalışma yapılmıştır.

4.2. Çevre Muhasebesi Alanında Yayımlanan Makalelerin Bilimsel Çalışma Yöntemlerine Göre Sınıflandırılması

Söz konusu 40 adet makale, bilimsel çalışma yöntemleri dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Çevre alanında yayımlanan makalelerin %50'sinin (20 adet) teorik ve kavramsal çerçevede yapılan çalışmalar olduğu Grafik 1.'de gösterilmiştir. Söz konusu

makalelerin %20'sinde (8 adet) çevre ile ilgili konuların muhasebeleştirme işlemlerinin nasıl yapılacağı ve bu işlemlere yönelik örnek olaylara yer verilmiştir.

Grafik 1. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanan Makalelerin Bilimsel Çalışma Yöntemlerine Göre Sınıflandırılması

Çalışmaların %30'u (12 adet) ise çevre ile ilgili araştırma ve analize dayalı yöntemler kullanılarak yapılan çalışmalardan oluşmaktadır.

4.3. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanan Makalelerin Yayımlandıkları Dergilere ve Yıllara Göre Dağılımı

Akademik dergilerin yayınlanmış olduğu dergiler yıllar itibariyle ve toplam yayınlanma değerlerine göre sıralanarak Tablo 2.'de gösterilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere en fazla yayın yapan dergiler; Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi ve Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 2. Makalelerin Yayımlandıkları Dergilere ve Yıllara Göre Dağılımı

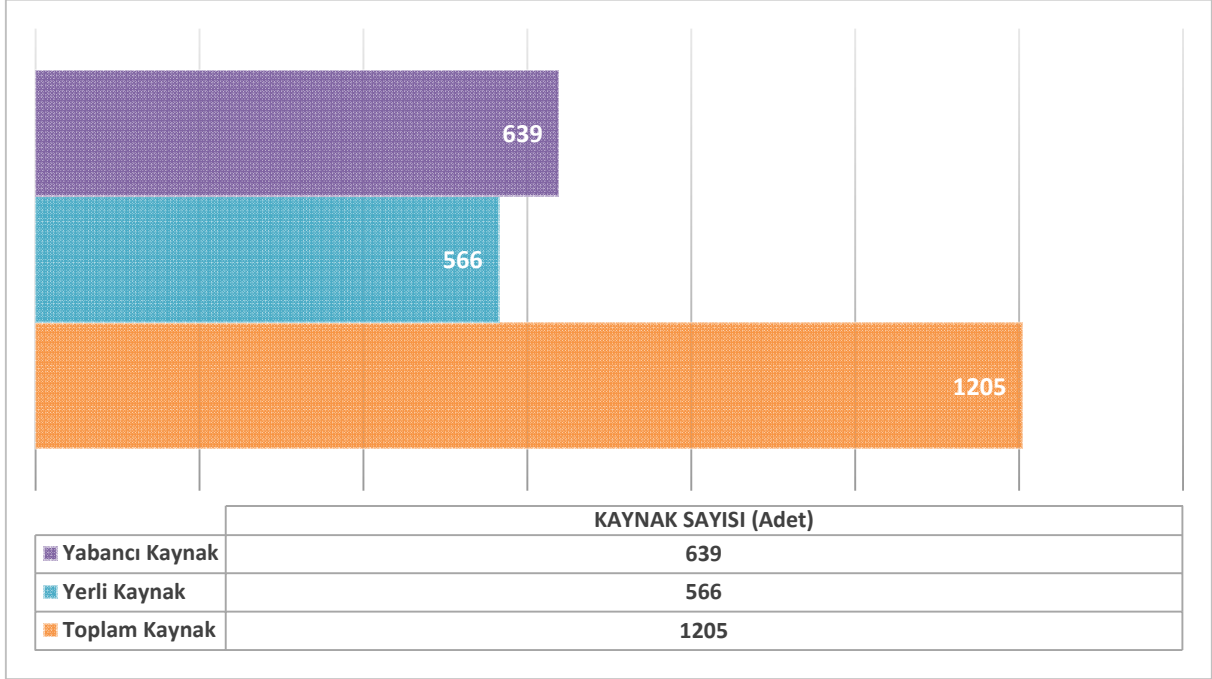
Dergi Adı	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Muhasebe ve Finansman	1	4	1						2	8
Muhasebe ve Denetime Bakış				1	1	1	1			4

Dergi Adı	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Selçuk Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar					1		1	1		3
İnönü Ü. Akademik Yaklaşımlar					1	1			1	3
Mali Çözüm		1				1				2
Marmara Ü. İİBF			1					1		2
Süleyman Demirel Ü. İİBF				2						2
Abant İzzet Baysal Ü. İİBF Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar							1			1
Atatürk Ü. SBE				1						1
Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler							1			1
Çanakkale 18 Mart Ü. Yönetim Bilimleri		1								1
Çukurova Ü. İİBF				1						1
Dokuz Eylül Ü. İşletme Fakültesi		1								1
Ege Ü. Akademik Bakış						1			1	2
Ekoloji Dergisi			1							1
Gümüşhane Ü. SBE								1		1
Kocaeli Ü. SBE			1							1
Sakarya Ü. SBE				1						1
Selçuk Ü. Sosyal Bilimler MYO				1						1
Sütçü İmam Ü. İİBF							1			1
Uludağ Ü. İİBF						1				1
Beykent Ü. SBE									1	1
Toplam	1	7	4	7	3	5	5	3	5	40

Yıllara ilişkin çıkarılan yayın sayısı açısından değerlendirme yapıldığında en çok çalışma 2007 ve 2009 yıllarında 7'şer adet, 2011, 2012 ve 2014 yıllarında 5'er adet ve 2008 yılında ise 4 adet şeklinde gerçekleşmiştir.

4.4. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanan Makalelerin Yerli ve Yabancı Kaynak Sayılarının Dağılımı

Akademik dergilerin kaynakça bölümleri incelendiğinde, yabancı kaynakların daha fazla yer aldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. İncelenen dönem aralığında yayınlanan 40 adet makalede yer alan kaynakçalardaki, toplam kaynak sayısı 1.205 adettir. Toplam kaynak sayısının 566 adeti yerli kaynak iken 639 adeti ise yabancı kaynaktır.

Grafik 2. İncelenen Makalelerin Kaynakçalarında Kullanılan Yerli ve Yabancı Kaynakların Dağılımı

Grafik 2.'den anlaşıldığı üzere yabancı kaynak sayısının, toplam kaynak sayısı içerisindeki oranı %53 olurken, yerli kaynak sayısının toplam kaynak sayısı içerisindeki oranı %47'de kalmıştır.

5. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanan Makalelerin Konu Açısından İncelenmesi

2006-2014 yılları arasında çevre muhasebesini konu edinen bilimsel 40 adet makale konu açısından tarafımızca aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırılmış ve söz konusu makalelerin içeriği kısaca özetlenmiştir.

5.1. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanmış Genel Bilgi ve Terminoloji İncelemesi Konulu Makaleler

Yapılan içerik analizi sonucu ulaşılan genel mahiyetteki bilgi ve terminolojik yapı (kavramsal çerçeve) ağırlıklı makalelere ilişkin tanıtıcı bilgiler Tablo 3.'te yer almaktadır.

Tablo 3. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanmış Genel Bilgi ve Terminoloji Konulu Makaleler

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayınlandığı Dergi	Yayınlandığı Tarih
Çevresel Muhasebede Kavramsal Tartışmaların Gelişimi ve Analizi	Hilmi Kırloğlu Ahmet Vecdi Can	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2006
Çevre Kirlenmesi ve Çevre Koruma Bağlamında Çevre Muhasebesinin Önemi	Vasfi Haftacı Kamuran Soylu	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2007
Otel İşletmelerinde Çevresel Muhasebe	B. Esra Aslanertik İşıl Özgen	Dokuz Eylül Ü. İşletme Fakültesi Dergisi	2007
Çevreci Şirket ve Çevre Muhasebesi	Ulaş Çakar	Mali Çözüm Dergisi	2007
Çevreye Duyarlı Muhasebe	Muhsin Çelik	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2007
Çevre Kalitesi ve Çevre Muhasebesi	Asaf Murat Altuğ	Marmara Ü. İİBF Dergisi	2008
Çevresel Raporlama Rehberleri Ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler	Hikmet Ulusan	Süleyman Demirel Ü. İİBF Dergisi	2009
Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Muhasebesinin Etkileri	İhsan Yıldıztekin	Atatürk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2009
Çevre Muhasebesi ve Çevre Maliyetlerinin Üretim Maliyetlerine Etkileri	Yasemin Soylu Hüseyin İleri	Selçuk Ü. Sosyal Bilimler MYO Dergisi	2009
İslam, Çevre ve Muhasebe: İslami İlkeler ve Çevre Muhasebesi Kavramı	Mahmut Yardımcıoğlu	Sütçü İmam Ü. İİBF Dergisi	2012
Muhasebe Çevresi ve Çevrenin Muhasebeye Etkisi	Yusuf Sürmen Davut Aygün	Gümüşhane Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2013
Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi	Kayahan Tüm	İnönü Ü. Akademik Yaklaşımlar Dergisi	2014

Kırılıoğlu ve Can (2006), çalışmalarını çevresel muhasebe-yeşil muhasebe-ekolojik muhasebe tartişmalarının geldiği düzey, çevresel muhasebe konularında yapılan çalışmaların tarihsel süreç içerisindeki gelişimi, kavramsal çerçeveye ilişkin tartişma konuları ve araştırma soruları üzerine inşa ederek bir sıralama oluşturmuşlardır. Yazarlar, evresel raporlama ve çevresel denetimin yakın gelecekte genel bir uygulamaya dnyeceği öngörüsüne sahiptirler. Bu öngörüden hareketle, çevresel maliyet yönetimi, çevresel finansal raporlama, çevresel denetim vb. Çevresel muhasebe konularında hazırlıkların bugünden yapılması gerekliliğinin altını çizmişlerdir. Ayrıca çalışmada konuya duyarlılık gösterilmesinin hem toplumun tüm birimleri (işletme sahipleri, muhasebeciler, akademisyenler, denetçiler) hem de evre açısından önemli yararlar sağlayabileceğini vurgulamışlardır.

Haftacı ve Soylu (2007), çalışmalarında çevresel muhasebeye ilişkin teorik bilgiler verdikten sonra evre muhasebesine ilişkin önemli sonuçlara değinmiş ve konuya ilişkin bazı öneriler sıralamışlardır. Bu bağlamda muhasebenin sosyal sorumluluk kavramı ve gelişmelerin muhasebeye yüklediği diğer görevleri gereği, çevreyi korumaya yönelik olarak muhasebe alanında da yapılacak pek çok faaliyet olduğunu belirtmişlerdir. Sürekli tüketilen çevresel değerlerin niteliksel, niceliksel ve finansal boyutlarının belirlenebilmesi ve sunulmasının önemini ortaya koymuşlardır. Bu amaçla, muhasebe sistemi içerisinde çevresel faaliyetlerin maliyetlerinin belirlenebilmesi, raporlanmasına değinilmiş ve işletmelerin genelde evre dostu görünüme önem vermekte ancak gerçek anlamda, dışsallıklar denilen çevresel etkileri iselleştirmekten ve çevreye verdikleri zararlarla ilgili gerçek verileri sunmaktan kaçınmakta olduklarını belirtmişlerdir. İşletmelerin evresel özellik taşıyan her türlü maliyetlerini daha ayrıntılı ve belirgin olarak izleyebilmelerine yönelik çeşitli öneriler ile çalışma tamamlanmıştır.

Arslanertik ve zgen (2007), firmaların uzun vadede sürdürülebilirliğini ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sınıflandırmış, otel işletmeleri penceresinden çevresel muhasebeyi muhasebe sistemi içerisine entegre edebilme amaçıyla kavramsal bir yaklaşım sunmuştur. Geleneksel muhasebe sisteminde çevreye zarar veren faaliyetlerin düşük tutarlı olarak maliyetlenmesine neden olduğu vurgulanmış, otel işletmelerinin evre maliyetlerini ayrıca izleyerek süreçlerin oluştuğu faaliyet departmanına yansıtması gerektiği açıklanmıştır. Çevresel faaliyetlerin kamuoyuna duyurulmasının otelin prestiji ve imajı açısından önem arz ettiği, ancak Türkiye’de sermaye piyasasına kayıtlı beş otelin

sadece sosyal sorumluluk faaliyetlerini raporladığı ve bu raporlarda da çevresel performansların bulunmadığı bir eksiklik olarak belirtilmiştir. Mevcut çevre mevzuatında güncelleme ve yeni düzenlemelerin yapılması ile temel çekiciliği çevre olan turizm olan otel işletmelerinin kuruluş aşamasından işletme sürecine kadar çevreyle olan etkileşimlerinin raporlanması gerektiği açıklanmıştır. Aksi halde çevreye verilen zararların göz ardı edildiği durumlarda ekonomik açıdan büyük zararların oluşabileceği ve çevreye de olağanüstü zararların verilebileceği belirtilmiştir.

Çakar (2007), çalışmada çevresel anlamda sürdürülebilirlik kavramını esas alarak şirketler açısından gerekli olan dönüşümün muhasebe açısından yaratacağı etkilere değinilmektedir. Özellikle yeni etkinlik ölçüleri üzerinde durularak muhasebecilerin bu ölçüleri dikkate almaları konusunda öneriler getirilmektedir. Çalışmanın mikro düzeyde kalmaması için makro düzeyde şirketleri etkileyen unsurlara da yer verilmiştir. Muhasebe alanındaki çevreci dönüşüm sürecine yönelik olarak geliştirilen “stok yaklaşımı”, “sürdürülebilir maliyet yaklaşımı” ve “kaynak akışı (girdi-çıkıtı) yaklaşımı”na da kısaca değinilmiştir.

Çelik (2007), çalışmasında çevre muhasebesini kavramsal olarak inceleyerek, çevresel maliyet muhasebesinin sistem yapısına ilişkin ipuçlarını vermiş, çevresel yükümlülükler kısmı ile çalışmasını tamamlamıştır. İşletmelerin faaliyetleri sonucu çevresel kirliliğe neden olduklarını, ancak sorumlu tutulmadıkları ve herhangi bir ödemede bulunmadıklarını belirten Çelik, işletmelerin çevresel maliyetleri göz önüne almalarının hedef haline getirilmesi gerekliliğinin altını çizmiştir. Söz konusu maliyetlerin işletmelerin bünyelerinde yer almamasına karşın ortaya çıkan çevre sorunları, kısa dönemde işletmeleri etkilemiyor olsa da uzun dönemde etkileme olasılığı bulunduğunu ifade ederek, çevrenin korunması ve geliştirilmesine yönelik çabaların uluslararası boyutta bilgi paylaşımı sağlanarak standartlaştırılması gerektiğinin önemini vurgulamıştır.

Altuğ (2008), çalışmasında; nüfus büyümesi ve endüstrileşmenin, dünya kaynaklarının yoğun kullanımının çevre kalitesi üzerinde meydana getirdiği tehdit, özellikle yenilenemeyen kaynaklara ilişkin baskı gibi çevre sorunlarını ele almıştır. Sonrasında; yükselen çevre bilinci doğrultusunda küresel bazda çevre konularında görüşmeler, işbirlikleri ve işbirliklerinin geldiği nokta üzerinde durmuş; sürdürülebilirlik; sürdürülebilir gelişme, şirket sürdürülebilirliği doğrultusunda izlenen politikalar, şirketlerin çevre konusundaki sorumlulukları, son bölümde ise işletme faaliyetlerinin

çevre üzerindeki etkinliğinin izlenebilmesinde araç olarak çevre muhasebesinin rolü ve önemi, çevre maliyetleri, şirket sosyal sorumluluğu-kurumsal sosyal sorumluluk konularına ilişkin açıklamalar ile çalışmasını tamamlamıştır.

Uluslan (2009), çalışmasında kısaca çevresel raporlama konusunda bilgi vererek, işletme çevresel raporlarında açıklanması gereken bilgiler ve içeriği hakkında bilgilendirme yapmıştır. Yazar konunun devamında uluslararası işletme çevresel raporlama web sitesinden yararlanarak çevresel raporlama rehberlerini analiz etmiştir. Bu amaçla, işletme düzeyinde çevresel raporlama ve işletme çevresel raporlarında açıklanması gereken bilgileri irdelemiş ve bir işletmenin çevresel raporunda başlıca hangi konulardaki bilgilerin açıklanması gerektiği sonucu ile çalışmasını tamamlamıştır.

Yıldıztekin (2009), sürdürülebilir kalkınmada çevre muhasebesinin etkilerini incelediği çalışmasında işletmenin iç kontrol sisteminin etkinliği ve verimliliği ile ekonomik faaliyetlerin kayıtlanması, aynı zamanda sosyal etkilerin de takip edilmesi ile yerine getirilebileceğini ifade etmiştir. Sürdürülebilir kalkınmada ölçme ve değerlendirme istatistiği, geleneksel refah ölçüsü olarak gayri safi yurt içi hasılanın olduğu ancak, çevreyle ilgili hesaplamaların ölçme ve değerlemede bütünüyle yer almasının mümkün görülmediği açıklanmıştır. Çevresel maliyetler; önleme, kullanma ve zarar maliyetleri olarak üç başlık altında sınıflandırılmıştır. Çevresel kaynakların fiyatlandırılarak maliyetlerin işletme düzeyinde izlenmesi temel göstergelerin ilk evresi olarak belirtilmiştir. Bu göstergeler ulusal muhasebe toplamına dahil edilerek ekonomik refah göstergeleri ve istatistiklerinin oluşturabileceği savunulmuştur. Çevre sorununu en aza indiren, aynı zamanda ekonomik büyümeyi sınırlandırmayan teknolojilerle çevrenin korunması, karı artırıcı kararların sosyal maliyeti dikkate aldığı takdirde ekonominin sonuçları açısından uzun vadede verimli sayılabileceği vurgulanmıştır.

Soylu ve İleri (2009), çalışmalarında çevresel maliyetleri tanımlayarak sınıflandırmış ve çevresel muhasebe sisteminin oluşturulmasının artık zorunlu hale geldiğini savunmuştur. Çevresel maliyetler, sosyal maliyetler (azaltma, kullanma ve zarar maliyetleri) ve özel maliyetler olarak açıklanmıştır. Çevresel maliyetlerin fonksiyonel dağılımı, stok maliyet giderleri ve dönem giderleri açısından incelenmiştir.

Yardımcıoğlu (2012), çalışmasında çevre için muhasebe kavramı ile İslami ilkeleri bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Diğer yandan çalışmada özel olarak odaklanılan nokta çevresel muhasebe kavramını İslami ilkelerle açıklamaktır. İslami metinler ve ilgili literatürden alıntılar yaparak, İslami ilkeler ve muhasebe için önerdikleri açıklanmaya

çalışılmış ve tartışılmıştır. Yazarın buradaki amacı teorik bir proje geliştirme çabasıyla uyumludur ki bu projenin kendine has muhasebe uygulamaları olduğundan söz etmektedir. Son olarak diğer konuların yanında, İslam'a inanan Arap ülkelerinde, batılı çok uluslu şirketlerin çevre konusundaki kurumsal sosyal sorumluluk markasını tutundurma çabalarının ironisine değinilerek çalışma tamamlanmıştır.

Sürmen ve Aygün (2013), işletme ve çevre arasındaki etkileşim ele alınmış, muhasebenin gelişimini etkileyen muhasebe çevresi unsurları açıklanmış ve bu etkileşimin boyutu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çevrenin muhasebeye etkileri sonucunda geleneksel muhasebe anlayışının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği ve yeni bütünleşik bir muhasebe anlayışının geliştirilmesi gerektiği savunulmuştur. Bu değişimin nedenleri arasında politik, yasal, ekonomik, kültürel, teknolojik, uluslararası, meslek ve eğitimle ilgili işletmenin çevresinde meydana gelen gelişimler ileri sürülmüştür.

Tüm (2014), sürdürülebilirlik muhasebesi ile geleneksel ve çevre muhasebesi arasındaki farkları literatür kapsamında incelemiştir. Kurumsal sürdürülebilirlik, işletme faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını değerlendirmeyi benimseyen bir yönetim anlayışı olarak çalışmada ele alınmıştır. Geleneksel muhasebe yapısının işletmenin sosyal ve çevresel etkileşimlerinin belirlenmesi ve ölçülmesinde yetersiz kalması nedeniyle sürdürülebilirlik muhasebesinin yeni bir yaklaşım olarak ortaya çıkmasına neden olduğu vurgulanmıştır. Sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda düzenleyici kuruluşların bir çerçeve oluşturması, sürdürülebilir performansın ölçülmesi ve raporlanmasında bir standardın geliştirilmesinin yararlı olacağı vurgulanmıştır.

5.2. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanmış Muhasebeleştirme ve Raporlama Konulu Makaleler

Makalelerin incelenmesi sonucunda çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması kapsamında yapılan 7 çalışmaya ait bilgiler Tablo 4.'te yer almaktadır.

Tablo 4. Çevre Muhasebesi Konusuna Ait Muhasebeleştirme ve Raporlamaya Yönelik Makaleler

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayımlandığı Dergi	Yayımlandığı Tarih
---------------	----------	--------------------	--------------------

Çevre Muhasebesi: Çevre Maliyetleri ve Çevre Raporlaması	Hüseyin Ergin Ercüment Okumuş	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi	2007
Çevresel Bilgilerin Muhasebesi ve Raporlanması	Vasfi Haftacı Kamuran Soylu	Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi	2008
Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları'nın Çevresel Maliyet ve Borçların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması Açısından İncelenmesi	Hikmet Ulsan	Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	2010
Çevre Maliyetlerinin Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi: Bir Çimento Fabrikasında Vaka Çalışması	Beyhan Beller Ali Deran Ayşegül Hatipoğlu	Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2012
Muhasebe Standartları Bağlamında Otel İşletmelerinde Çevre Muhasebesi	Ahmet Aktürk Fatma Akcanlı Hasan Şenol Yılmaz Akyüz	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi	2012
Çevresel Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesi	Yıldırım Ercan Çalış	Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi	2013
Çevresel Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesine Yönelik Bir Seramik Fabrikasında Uygulama	Seçkin Gönen Zeynep Güven	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2014

Ergin ve Okumuş (2007), çalışmada çevre muhasebesi ve kavramsal çerçeveye ilişkin bilgi verilmiş, çevresel raporlamaya değinilmiştir. Ayrıca çevresel maliyetlerin muhasebe hesaplarının sınıflandırılması, çevre maliyetlerinin bilanço ve gelir tablosunda gösterilmesi, çevresel yönetim raporlarının hazırlanması, kullanılabilecek ilgili muhasebe hesapları gösterilerek çalışma tamamlanmıştır.

Haftacı ve Soylu (2008), çalışmada; stoklar ve çevre muhasebesi, yapılan yatırımlar ve çevre muhasebesi, faaliyet giderleri ve çevre muhasebesi, maliyetler ve çevre muhasebesi, Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve çevre muhasebesi, çevresel bilgilerin finansal tablolarda

gösterilmesi bunlara ilişkin örnek muhasebe kayıtları ve mali tablolarda raporlama ile dipnot gösterimlerine yer verilmiştir.

Uluslan (2010), TMS/TFRS'ye göre çevreyle ilişkili finansal işlemlerin, maliyet ve borçlar olarak muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasını incelemiştir. Çalışmada çevresel maliyet ve borçlara özgü bir TMS/TFRS bulunmadığı ve ihtiyaçta olmadığı vurgulanmıştır. Mevcut TMS/TFRS setinde yer alan muhasebeleştirme ilkelerinin çevresel maliyet ve borçların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması hususunda yeterli olduğu savunulmuştur. Çevresel maliyet ve borçlara ilişkin "Kavramsal Çerçeve" ile birlikte TMS 1, TMS 2, TMS 16, TMS 36, TMS 37 ve TMS 38 muhasebeleştirme ve raporlamada esas alınabileceği vurgulanmıştır.

Beller vd. (2012), sosyal sorumluluk kavramını dikkate alan firmalar tarafından çevre muhasebesi konusu incelenmiş ve bir çimento fabrikası kapsamında çevre yatırımlarının maliyetleri, muhasebe uygulamaları ve finansal tablolarda sunumuna ilişkin vaka çalışması yapılmıştır. Üretim faaliyetleri çevre maliyetleri açısından, azaltma, kullanma ve zarar maliyetleri şeklinde sınıflandırılarak muhasebeleştirilmiştir. Çalışma sonucunda doğal kaynakların verimli kullanılması, atıkların çevreye zararlarını azaltıcı önlemlerin alınması ve arıtma tesisinin kurulması, ambalaj olarak geri dönüşümü olan malzemelerin kullanılması, yatırım proje aşamasında iken çevresel faktörlerin planlanması gerektiği, çevreyle ilgili personel eğitimi, muhasebeleştirmeyle ilgili olarak nazım hesaplarda bilgi amacıyla yeni hesapların açılabilmesi, çevre maliyetlerinin daha etkin takibi için de üretim faaliyetleri maliyetlerinden ayırmak amacıyla 8 no.lu hesap sınıfının kullanılabilmesi önerilmiştir.

Aktürk ve diğerleri (2012), çevreye olan duyarlılığın turizm sektöründeki önemini vurgulayarak otel işletmelerine yönelik çevre muhasebesi uygulaması için hesap planı önerisinde bulunmuştur. Çevre muhasebesinin bir araç olarak muhasebe sistemine işletmenin çevre yönetimi uygulamalarına yardımcı bir hizmet olduğu ve otel işletmelerinin bu ihtiyaca cevap verecek muhasebe organizasyonu hazırlamaları gerektiği önerilmiştir. Rekabetin yoğun yaşandığı turizm sektöründe otel işletmelerinin çevre muhasebesi gibi yenilikleri uygulayarak kendilerini farklı kılacakları ifade edilmiştir. Muhasebe standartlarını da kapsayacak şekilde otel işletmelerinde finansal tablolar aracılığıyla çevresel etkilerin kamuoyuyla paylaşılmasının önemi vurgulanmıştır.

Çalış (2013), çalışmada çevre alanında literatürde yapılan çalışmalara yer verildikten sonra, konuya ilişkin kavramsal çerçeve açıklanmıştır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında çevresel maliyetler ve muhasebeleştirilmesi başlığında maliyet muhasebesi açısından

çevre muhasebesi ve çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi konularına değinilmiştir. Çalışmanın son kısmı uygulamaya ayrılmış ve çevresel maliyetlere ait örnek muhasebeleştirme kayıtları gösterilmiştir.

Gönen ve Güven (2014), seramik üretimi alanında faaliyet gösteren işletmelerin çevre üzerindeki etkileri ve tek düzen hesap planına göre çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesini incelemişlerdir. Çalışmada çevresel etkilerin belirlenebilmesi ve önlenmesi için çevresel olaylara özgü ölçüm teknikleri ve standartların belirlenmesi önerilmiştir. Çevresel hassasiyetleri gözeterek işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirecekleri ve bu işletmelerin satışlarında orta vadede yükselme eğilimleri gözleneceği vurgulanmıştır.

5.3. Çevre Muhasebesi ile Maliyet/Yönetim Muhasebesi İlişkisi Konulu Makaleler

Çevre ile maliyet ve yönetim muhasebesi ilişkisi kapsamında yayınlanmış 3 adet makaleye ait tanıtıcı bilgilere Tablo 5.'te verilmiştir.

Tablo 5. Çevre Muhasebesi ile Maliyet/Yönetim Muhasebesi İlişkisini Konu Alan Makaleler

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayımlandığı Dergi	Yayımlandığı Tarih
İşletme Yönetim Aracı Olarak Çevresel Muhasebe	Mehmet Ünsal Memiş	Çukurova Ü. İİBF Dergisi	2009
Çevresel Yönetim Muhasebesi Aracı Olarak Malzeme Akış Maliyet Muhasebesi Yöntemi	Ayşe Necef Yereli Volkan Yakın	Muhasebe ve Denetime Bakış	2009
Maliyet Muhasebesi Bakış Açısı ile İşletmelerde Çevre Maliyetleri ve Yönetimi	Ali Alagöz Duygu İrdiren	Selçuk Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	2013

Memiş (2009), çalışmasında işletmelerin faaliyetlerini çevreyi dikkate alarak planlamaları ve gerçekleştirmeleri üzerinde durmuştur. Bunun için işletmelerin çevresel performansının izlenmesi, yasalara uyumu, çevresel yönetim sisteminin sağlanması ve çevre bilincinin yüksek bir düzeye çıkarılması gerektiğini vurgulamıştır. Çevresel muhasebeyi, çevresel yönetim muhasebesi ve çevresel maliyet muhasebesi olarak sınıflandırmıştır. Bu bağlamda, çevresel maliyetlerin tespiti ve geleneksel maliyet muhasebesi sistemi ile çevresel maliyet muhasebesi sistemlerinin işleyişi farklılıklarını incelemiş, faaliyet tabanlı maliyetleme yönteminin çevre muhasebesi ile entegre bir

şekilde uygulanmasının doğru ve sağlıklı sonuçlar vereceğini önermiştir. Çevreye dayalı kurulan yönetim bilgi sisteminden sağlanan bilgilerin, çevresel maliyetleri azaltacağı, üretim süreçlerinin iyileştirilmesi, üretim miktarlarının ve fiyatlarının alınması gibi önemli kararların alınmasında faydalı olacağı vurgulanmıştır.

Yereli ve Yakın (2009) çalışmasıyla çevresel faaliyetlerin yönetiminde Japonya’da son zamanlarda kullanımı artış gösteren “malzeme akış maliyet muhasebesi”nin (MAMM) tanıtılmasını amaçlamıştır. Çevresel maliyetlerin çevre koruma maliyetleri ve çevre koruma faydaları olarak iki ana başlık altında incelenen çalışmada, çevresel yönetim muhasebesi ile MAMM ilişkisi irdelenmiştir. MAMM’ın uygulanması süreci ve örnek olay çalışmasının yapıldığı makalede, Japon firmalarında çevresel yönetim muhasebesi uygulamalarıyla elde edilmiş çevresel maliyetlere ilişkin bilgiler sunulmuştur. Çalışmada, çevresel yönetim muhasebesi uygulamalarının daha iyi sonuç verebilmesi amacıyla, üst düzey yönetici duyarlılığının artırılması, işletmede tutucu tavırların terkedilmesi, çevre departmanı ile bölümler arasındaki etkin iletişimin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Alagöz ve İrdiren (2013), çevre muhasebesini maliyet muhasebesi bakış açısıyla ele alınan çalışmada, çevre maliyetlerinin ayrıntılı ve karşılaştırmalı sınıflandırması yapılmıştır. Ortaya çıkış zamanları ve nedenlerine göre çevre maliyetleri; çevresel yatırım maliyetleri, çevresel yönetim-işletme giderleri ve çevre risk yönetim maliyetleri olarak bütünleşik bir biçimde sınıflandırılmıştır. Çalışmada ürün yaşam seyri maliyetleme yöntemi ile çevre maliyetlerinin ürünün yaşam evrelerine göre bu yöntemde uygulanabilirliği açıklanmıştır. Ayrıca hedef maliyetleme yönteminin süreç ve aşamalarına bağlı olarak bir uygulama tasarlanarak, hedef maliyetleme sistemine göre yapılan uygulama sonucunda çevresel maliyetlerin en önemli kısmının çevresel yatırımlar olduğu belirlenmiştir.

5.4. Çevre Muhasebesi Alanında Karbonu (Sera Gazı) Konu Alan Bilimsel Makaleler

Çevreyi konu alan 40 adet makaleden 3 adeti karbon piyasasını konu almıştır. Bu çalışmalar Tablo 6.’da sunulmuştur.

Tablo 6. Çevre Muhasebesi Alanında Karbonu (Sera Gazı) Konu Alan Bilimsel Makaleler

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayınlandığı Dergi	Yayınlandığı Tarih
Karbon (Sera Gazı) Muhasebesi	Süleyman Uyar Emre Cengiz	Mali Çözüm Dergisi	2011
Karbon Ticareti ve Karbon Bankacılığı	Cemal Elitaş Ali Çüneyt Çetin	Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi	2011

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayınlandığı Dergi	Yayınlandığı Tarih
Karbon Muhasebesi	Haluk Duman Rabia Özpeynirci Mehmet Yücenurşen Haşim Bağcı	Selçuk Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar	2012

Uyar ve Cengiz (2011) çalışmalarında karbon piyasası işlemlerini tanıtarak, bu işlemlerin muhasebe uygulamalarında meydana getireceği değişiklikler hakkında bilgi vermişlerdir. Çalışmada muhasebe sisteminin havaya salınan karbondioksit miktarını takip etmesi ve kayıt altına alması gerektiği vurgulanmış olup, varlık ve kaynak hesaplarından uygun olanların kullanılacağı ya da 8 no.lu hesap sınıfının tercih edilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, TMS/TFRS kapsamında bu konuda yeni düzenlemelerin yapılması ve TÜRMOB, MÖDAV, MUFAD gibi kuruluşların konuyla ilgili konferans vb. çalışmaları düzenlemelerinin yerinde olacağı belirtilmiştir.

Elitaş ve Çetin (2011), çalışmalarında karbon pazarı, karbon ticaretinin tarafları, aracılık sistemi kapsamında karbon ticaretini açıklamış olup, karbon kiralama – karbon kredisi fiyatlandırma ve karbon bankacılığı konularını incelemişlerdir. Türkiye'nin karbon ticaretindeki konumu ve sorumluluğu irdelenerek, sosyal sorumluluk çerçevesinde gönüllü karbon piyasası çalışmalarına aktif olarak katılarak katkı sağlanmasının gerekliliğini vurgulamışlardır.

Duman ve diğerleri (2012), çalışmalarında karbon ticareti, salınımı ve vergisi kavramlarını açıkladıktan sonra karbon muhasebesi/maliyet muhasebesi kapsamında maliyetlerin bulunması, mamullere dağıtılması gibi işlemlerde işletmelerde meydana getireceği değişiklikleri incelemişlerdir.

5.5. Çevre Muhasebesi Konusunda Bilimsel Araştırma-Analiz Yapılmış Makaleler

Bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak çevre konusunda yayınlanmış 12 adet makaleye ilişkin tanıtıcı bilgiler Tablo 7.'de yer almaktadır.

Tablo 7. Çevre Muhasebesi Konusunda Yapılmış Araştırma ve Analiz Makaleleri

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayınlandığı Dergi	Yayınlandığı Tarih
Sürdürülebilir Bir Çevre İçin Çevre Muhasebesi ve KOBİ'lere Yönelik Bir Araştırma	İbrahim Lazol Elif Muğal Yener Yücel	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2008

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayınlandığı Dergi	Yayınlandığı Tarih
KOBİ'lerde Çevresel Maliyetlerin Sınıflandırılmasına Yönelik bir Öneri: Metal İşleme Sektöründen Bir Uygulama	Ali Coşkun Nurcan Karaca	Ekoloji Dergisi	2008
Atık Yönetimi ve Muhasebesi: Sakarya'daki İşletmeler Üzerinde Bir Araştırma	Hilmi Kırhoğlu Meral Erol Fidan	Sakarya Ü. SBE Akademik İncelemeler Dergisi	2009
Çevresel Maliyetlerin Mamullere Yüklenmesinde Kullanılan Dağıtım Anahtarlarının Seçiminde Analitik Hiyerarşi Yöntemi ve Bir Uygulama	Murat Esmeray Şükran Güngör Tanç	Süleyman Demirel Ü. İİBF Dergisi	2009
Organize Sanayi Bölgeleri İçinde ve Dışında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Çevre-Atık Yönetimi ve Muhasebe Konularında Mevcut Durum ve Farklılıkları (Sakarya İlinde Bir Araştırma)	Hilmi Kırhoğlu Meral Erol Fidan	Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi	2010
Çevre Muhasebesi ile İlgili Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma	Fikret Otlu Gamze Ayça Kaya	İnönü Ü. Akademik Yaklaşımlar Dergisi	2010
İşletmelerde Çevre Muhasebesi: İzmir İli Uygulaması	Ayşen Korukoğlu	Ege Ü. Akademik Bakış Dergisi	2011
İşletmelerde Çevresel Maliyetler ve Bir Uygulama	Hilmi Kırhoğlu Meral Erol Fidan	İnönü Ü. Akademik Yaklaşımlar Dergisi	2011
Paydaşların Çevre Muhasebesi Uygulamalarına Etkileri	Sevgi Aydın	Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi	2012
İşletmelerin Çevre Muhasebesi Konularına Yaklaşımlarının Analizi	Ayşen Korukoğlu	Ege Ü. Akademik Bakış Dergisi	2014
Firma Özellikleri ve Çevresel Açıklama: Borsa İstanbul 100 Endeksinde Yer Alan Firmalar Üzerine Ampirik Bir Araştırma	Halil Emre Akbaş	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2014

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayınlandığı Dergi	Yayınlandığı Tarih
Çevre Muhasebesinin Önemi Üzerine Yalova İlinde Bir Araştırma	Cevdet Kızıl Vedat Akman Aldulkadir Tasmacıoğlu Hakan Taşkiran	Beykent Ü. SBE Dergisi	2014

Lazol, Muğal ve Yücel (2008), çalışmalarında; insanlık tarafından çevreye verilen zarar, bu zarara karşı yine insanlığın koruma ve iyileştirme çabaları, sürdürülebilir kalkınma, muhasebenin sosyal sorumluluk kavramı kapsamında çevre ile ilişkisi, çevre muhasebesi kavramı ile çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi konularını ele almışlardır. Son bölümde ise KOBİ'ler üzerinde çevre muhasebesinin uygulanmasına yönelik bir araştırma ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırma sonucunda işletmelerin önemli bir kısmının, finansal sorumluluklarının yanında sosyal sorumluluklarına da önem verdikleri tespit edilmiştir. Sosyal sorumluluklarının bilincinde olan bu işletmelerin büyük çoğunluğunun çevre muhasebesi uygulaması yaptıklarını belirlemişlerdir. Bu bağlamda çevre muhasebesi uygulamasının işletmelerin sosyal sorumluluk bilincinin bir sonucu olduğunun altı çizilmektedir.

Coşkun ve Karaca (2008), işletmelerin çevreye duyarlı olmak amacıyla üretim ilk madde ve malzemedan başlayarak üretim sistemlerinde ve süreçlerinde yapacakları değişiklikleri metal işleme sektöründe faaliyet gösteren bir KOBİ üzerinde uygulayarak incelemiştir. Uygulamayı “çevresel yatırım maliyetleri”, “çevresel yönetim ve işletme maliyeti” ve “çevresel risk yönetim maliyeti” olarak üç başlık altında toplamıştır. Uygulama sonucuna göre çevresel yatırım maliyetlerinin yıllık amortismanı, çevresel yönetim ve işletme giderleri ile çevresel risk giderlerinin toplamından oluşan çevresel maliyetler, işletmenin yıllık giderlerinde yaklaşık % 7,44 oranında bir artışa neden olduğu belirlenmiştir.

Kırlıoğlu ve Fidan (2009), çalışmalarında, çevre yönetimi ve muhasebesi olarak önemi artan atık yönetimi ve muhasebesi konusunu incelemiş, Sakarya ilinde bir anket çalışması yaparak KOBİ'lerde çevre ve atık yönetim muhasebesinin uygulanma durumunu analiz etmişlerdir. Orta ve büyük ölçekli işletmelerin çevre politikasına sahip olma konusunda adımlar attığı belirlenmiş, çevre maliyetlerine ilişkin mevcut “Genel Üretim Giderleri” ve “Genel Yönetim Giderleri” hesaplarının kullanıldığını tespit etmişlerdir. Yazarlar, ayrıca çevreyi korumaya yönelik muhasebe yöntemleri ve standartların geliştirilmesi

gerektiğini ve çevre faaliyetlerini kontrol edebilecek ana ve yardımcı hesapların belirlenmesi ve çevresel maliyetler gider merkezinin oluşturularak takip edilmesini önermişlerdir.

Esmeray ve Tañ (2009), çalışmada geleneksel maliyetlemenin çevresel maliyetlerin dağıtımında yetersiz kaldığı, bunun yerine “faaliyet tabanlı maliyetleme” ve “analitik hiyerarşi prosesi” entegrasyonunun en iyi dağıtım anahtarının seçiminde kullanılarak mamullere yüklenmesinde uygun olacağı ve Kayseri’de faaliyet gösteren bir işletme uygulaması ile doğrulanmaya çalışılmıştır.

Kırlıoğlu ve Fidan (2010), çalışmalarında Sakarya ilindeki 112 işletme üzerinde çevre ve atık yönetimi duyarlılıkları, çevre muhasebesi uygulama seviyeleri ve çevre-atık yönetimi konusunda farklılıklarını tespit etmek amacıyla anket tekniği uygulayarak bir araştırma yapmışlardır. Organize Sanayi Bölgesi (OSB) içinde ve dışında faaliyet gösteren işletmeler arasında; OSB dışında yer alan firmaların çevre muhasebesi uygulamasına daha olumlu baktığı, işletmelerin ölçekleri büyüdükçe çevre politikası ve atık yönetim birimine sahip olma özelliklerinin olumlu yönde arttığı, küresel krizin atık yönetimi konusundaki çalışmalarına olan etkisi OSB içinde yer alan firmalarda daha yoğun görüldüğü, atık borsası ve emisyon ticareti konusunda OSB içi ve dışı firmaların yeterli bilgi sahibi olmadıkları, büyük ölçekli işletmelerin standart ve belge sahip olma oranlarının küçük ölçekli işletmelere göre daha fazla olduğu ve firmaların çevresel maliyetleri “Genel Üretim Giderleri” veya “Genel Yönetim Giderleri” hesaplarında gösterdikleri belirlenmiştir.

Otlu ve Kaya (2010), çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesini Tekdüzen Hesap Planı çerçevesinde muhasebe uygulamaları ile açıklamış ve Elazığ ilinde faaliyet gösteren 213 muhasebe meslek mensupları üzerinde bir anket çalışması uygulamıştır. Çalışma sonuçlarına göre meslek mensuplarının büyük bir kısmı çevre sorunlarının çok önemli olduğunu düşünmektedir. Ancak, hızlı nüfus artışı, sanayileşme, lüks yaşam standartları ve nükleer denemeler konusunda bazı meslek mensuplarının kararsız olduğu görülmüştür. Muhasebe meslek mensupları çevre muhasebesinin uygulanmasındaki en önemli amaç olarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasını göstermektedirler.

Korukoğlu (2011), çevre muhasebesinin işletmelerde uygulanışını İzmir ilinde farklı sektörlere yönelik 60 işletme üzerinden değerlendirmiştir. Çalışmada çevre muhasebesi çalışmalarının çalışanlar üzerinde olumlu etkilerinin iş süreçlerinde verimlilik ve firma içi iyi iletişim şeklinde olduğu görülmüştür. Çevreyi koruma amacıyla sağlanan faydalar sırasıyla girdi kullanımı, atık emisyonu ve üretilen nihai ürün olduğu belirtilmiştir.

Ekonomik faydalar ise kaynak tasarrufu, atık azaltımı, hammaddenin etkin kullanımı ve verimlilik artışı olarak sıralanmıştır. Çevre dostu teknolojiler arasında geri kazanım ve yeniden kullanım teknolojileri ile proses değişikliği neticesinde daha az doğal kaynak kullanımı ve atık çıktılarını sağlayan teknolojilerin önemi görülmüştür. İşletmelerde çevresel maliyet bilgisine sahip olmanın atık yönetimi, üretim süreci tasarımı ve çevresel düzenleme stratejisi karar süreçlerini etkilediği saptanmıştır.

Kırlioğlu ve Fidan (2011), işletmelerin finansal karar almalarında çevresel olgulara yönelik verileri muhasebe sistemi aracılığıyla takip etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Sakarya ilinde çevre maliyetleri konusunda duyarlılıkları saptamak amacıyla organize sanayi bölgeleri içinde ve dışında faaliyet gösteren işletmelerdeki farklılıkları tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonuçlarına göre en fazla çevreyle ilgili maliyet unsuru enerji maliyeti ve atık maliyetleri olarak belirlenmiştir. OSB içi ve dışında işletmeler arasında bu maliyetler açısından bir farklılık saptanmamıştır. İçsel çevre maliyetleri, dışsal çevre maliyetlerine göre işletmeler açısından daha fazla önemli görülmektedir. İşletme büyüklüğü ile çevresel kaynakları kullanım maliyetlerinin doğru orantılı olduğu belirlenmiştir.

Aydın (2012), Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren 104 adet konaklama işletmesi ile Türkiye'de faaliyet gösteren 229 adet konaklama işletmesi üzerine çevre muhasebesi uygulamalarına ilişkin alan araştırması yapmıştır. Araştırmanın sonucuna göre çevresel maliyetlerin raporlanmasında hissedarlar ve yöneticiler etkili olmakla birlikte, Türkiye'de toplum baskısı, Birleşik Krallık'ta ise kredi kuruluşlarının etkisinin daha yoğun olduğu belirlenmiştir.

Korukoğlu (2014), İzmir ilinde farklı sektörlerde faaliyet gösteren elli dokuz işletme üzerinde yaptığı anket çalışması ile firmaların çevre muhasebesi konularına yaklaşımlarını incelemiştir. Likert ölçeği bazında toplanan veriler farklı istatistiksel yöntemlere göre yorumlanmıştır. Çalışmada işletmelerin çevre politikalarının belirlenmesi, devlet ve yerel yönetimlerin desteğinin artırılması, banka ve kredi kuruluşlarının işletmelerin çevre muhasebesi uygulamalarını desteklemeleri katılım düzeyi ortalaması en yüksek ilk üç çevre muhasebesi konusu olmuştur. Çevresel maliyetlerin karar verme sürecinde etkin bir şekilde fayda-maliyet analizi kapsamında alınması maliyet yönetiminde işletmelerin bilinçli hareket etmeleri ile açıklanmıştır. Çalışma kapsamındaki işletmelerin % 70'inin ihracat yapıyor olması, çevre muhasebesi uygulayan bu firmalara uluslararası alanda avantaj sağlayabileceği vurgulanmıştır.

Akbaş (2014), çalışmasında Borsa İstanbul 100 endeksinde yer alan 62 reel sektör firmasının, çevresel açıklama miktarını ölçmek için, örnekleme oluşturan firmaların 2011 yılı faaliyet raporları içerik analizi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda, örnekleme oluşturan firmaların çevresel açıklamalarını etkileyebilecek bağımsız değişkenler olarak, beş firma özelliği dikkate alınmıştır: büyüklük, kaldıraç, karlılık, içinde bulunulan sektör ve yaş. Regresyon analizi yapılan çalışmanın sonuçları, firma büyüklüğü ve içinde bulunulan sektörün çevresel açıklamaların miktarı ile pozitif yönlü ilişkili olduklarını gösterirken, karlılığın ise negatif yönlü ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, kaldıraç ve yaş ile çevresel açıklamaların miktarı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespiti yapılmıştır.

Kızıl vd. (2014), Yalova ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler üzerinde mülakat yöntemi ile elde ettiği çevre muhasebesi hakkındaki bilgileri analiz etmişlerdir. Yalova'daki SMMM'lerde çevre muhasebesi algısının yerleşmiş olduğu belirlenmiştir. Çevre muhasebesi meslek mensuplarınca farklı şekillerde açıklanmış olup, çevre muhasebesinin amaçları genel olarak aynı şekilde algılanmıştır. Çevre muhasebesinin makro ölçekte uygulanmasının doğal kaynakların etkin ve verimli şekilde kullanılması, mikro ölçekte uygulanmasının ise çevre kirliliğinin parasal bir değer olarak muhasebe kapsamında izlenmesi olarak meslek mensupları tarafından açıklanmıştır. Meslek mensupları, çevre muhasebesi uygulamasını külfet olarak görmemektedirler.

5.6. Diğer Başlığı Altında Yer Alan Makaleler

Yukarıdaki kategorilere girmeyen ve diğer başlığı altında sınıflandırılan 3 adet makaleye ait tanıtıcı bilgiler Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 8. Çevre Muhasebesi Alanında Yayınlanmış Diğer Makaleler

Makalenin Adı	Yazarlar	Yayımlandığı Dergi	Yayımlandığı Tarih
Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Muhasebesi (I)	Ahmet Mutlu	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2007
Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Muhasebesi (II)	Ahmet Mutlu	Muhasebe ve Finansman Dergisi	2007
Çevreyi Korumanın Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Maliyetleri ve Çevresel Kalite-Ekonomik Güç İkilemi	Recep Ulucak	Uludağ Ü. İİBF Dergisi	2011

Mutlu (2007) (I), yazar çalışmasının birinci aşamasında çevre muhasebesi ve çevre muhasebesinin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini incelemiş, çevre sorunlarını önleme ve azaltmada sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasının önemli bir araç olduğunu ifade etmiştir.

Mutlu (2007) (II), aynı isimli çalışmasının ikinci aşamasında ise çevre muhasebesinde fiyatlama üzerinde durmuş, daha sonra çevresel sorunların makro etkisini incelemek üzere milli gelir ile çevre muhasebesi bağıntısı kurmaya çalışmıştır. Yazar çalışmasında çevre muhasebesi uygulamalarının disipline dayalı olarak zorunluluk esasına göre değil, birey ve toplumların kendine özgü durumları öne çıkarılarak gönüllük esasına dayalı gerçekleştirilmesi önerisinde bulunmuştur.

Ulucak (2011), çalışmasında ekonomik olarak güçlü olma isteğiyle uygulanan politikaları çevre odaklı olarak makro açıdan incelemiştir. Çalışmada ekonomik büyüme ve çevre ilişkisi irdelenmiş, çevresel bozulmaların ekonomik etkileri incelenmiştir. Çevre politikalarının büyüme, istihdam, fiyatlar genel seviyesi, rekabet, gelir dağılımı ve cari açık üzerindeki olumlu/olumsuz ekonomik etkileri açıklanmıştır. Yazar çalışmasında çevresel zararların geri dönüşü mümkün olmayan tehditler ortaya çıkarması durumunda ülkelerin ekonomik olarak güçlü olma arzularından taviz vermesi gerektiğini vurgulamış, çevreyi düzenlemeye ve geliştirmeye yönelik politikaların stratejik ve rasyonel bir şekilde uygulanmaya konulmasını önermiştir.

6. Sonuç ve Öneriler

Çevre muhasebesi, çevreye muhasebe açısından bakan bir yaklaşımdır. Bir başka ifade ile çevre muhasebesi, çevre ve işletme faaliyetleri arasındaki etkileşimden hareketle bu faaliyetlerden dolayı işletme çevresinde meydana gelen olumsuzlukların belirlenmesi ve bunların parasal boyutlarının izlenmesi ve raporlanmasını gündeme getiren bir yaklaşımdır. Geldiğimiz süreçte işletmeler, gönüllü veya zorunlu muhasebe sistemlerine çevre muhasebesini entegre etmek durumunda kalmışlardır. Çünkü çevresel kaynaklarda meydana gelen azalış ya da çevreye verilen zararlar nedeniyle işletmelerin kısa vadede etkilenmeyeceği düşünülse de uzun vadede toplum ve dünyanın etkilenme ihtimalinin aşikâr olduğu gelinen bu noktada ortaya çıkan sonuçlardan anlaşılmaktadır. İşletmelerin, yatırım ve faaliyetlerinin çevreye olan fiziksel ve ekonomik etkilerinin neler olacağı yönünde tespitler yaparak bu bilgileri içsel ve dışsal maliyetler şeklinde belirleyerek şeffaf bir şekilde kamuya sunmaları artık kaçınılmaz bir gerçek haline gelmiştir.

Çalışma kapsamında 2006-2014 yılları arasında akademik olarak yayınlanan toplam 1.019 adet bilimsel makalenin 40 adeti çevre muhasebesini konu edinmiştir. Bu süre zarfında yayınlanan, muhasebe bilimi kapsamındaki makalelerin yaklaşık %3'ü çevre muhasebesi ile ilgilidir. Bu çalışmaların büyük bölümü iki yazarlı ve tek yazarlı olarak gerçekleştirilmiştir. Daha çok kavramsal ve teorik anlamda çalışmalar yapılmış olup, bunu araştırma/analiz ve uygulamaya yönelik çalışmalar takip etmiştir. 40 adet bilimsel makalede kullanılan kaynak dağılımında ise yabancı kaynak kullanımı (%53) daha fazladır. Diğer yandan bazı makalelerde muhasebeyi ilgilendiren yönü ile işletmenin çevresel faaliyetleri sonucunda oluşan olumsuzluklara ilişkin maliyetlerine yönelik hem muhasebe kayıtları hem de raporlama kapsamında bilgi ve öneriler yer almaktadır. Buna ilaveten bazı makalelerde uluslararası ve ulusal platformda yasal anlamda çevresel faaliyetlere ilişkin muhasebe sistemi içerisinde standart uygulamaların yapılması adına çeşitli uygulama ve tedbirlerin hayata geçirilmesi için fikir paylaşımı ve bilgilendirmeler de mevcuttur.

Ekonomik kalkınmanın doğal bir sonucu olan çevresel sorunların sadece devlet kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarına bırakılması ile çözülmesi mümkün değildir. Çevre bilincinin oluşturulması için akademisyenlere düşen görevler de bulunmaktadır. Üniversitelerin iktisadi ve idari bilim alanlarında öğrenim gören öğrenciler gelecekte gerek kamu sektöründe gerekse özel sektörde istihdam edilmektedirler. Bu açıdan akademisyenlerin bu bilinçle donatılmaları ve öğrencilere çevre bilincini aşılmaları gerekmektedir. Muhasebe bilimi açısından çevre muhasebesi konulu akademik yayınların sadece teoride kalmayıp uygulama tarafında da karşılık bulması ve bu çalışmalara ilişkin sonuçların kamuoyuyla paylaşılması önem arz etmektedir. Diğer taraftan bu durumun gelecek nesiller için bugünden yapılması gereken plan, proje ve uygulamalara kaynak olacağı ihmal edilmemesi gereken bir gerçektir. Muhasebe akademisyenlerinin çevresel sorunlara yönelik işletmelerin sorumluluklarını kapsayan çalışmalara yönelmeleri, bununla birlikte üniversitelerin de lisans ve lisansüstü müfredatlarına çevre muhasebesi derslerine yer vererek gelecek nesillerin çevresel sorunlara karşı daha duyarlı bir şekilde yetişmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması gerekmektedir.

Kaynaklar

Akbaş H. E. 2014. "Company Characteristics and Environmental Disclosure: An Empirical Investigation on Companies Listed on Borsa Istanbul 100 Index" Muhasebe ve Finansman Dergisi, (Nisan): 145-164.

- Aktürk, A., F. Akcanlı, H. Şenol, Y. Akyüz. 2012. "Muhasebe Standartları Bağlamında Otel İşletmelerinde Çevre Muhasebesi". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı: 87-108.
- Alagöz, A. ve D. İrdiren. 2013. "Maliyet Muhasebesi Bakış Açısı ile İşletmelerde Çevre Maliyetleri ve Yönetimi" Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Yıl 13, Sayı 26 (Ekim): 424-449.
- Altuğ A.M. 2008. "Çevre Kalitesi ve Çevre Muhasebesi" Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 24, Sayı 1: 259-284.
- Aslanertik, B.E. ve I. Özgel. 2007. "Otel İşletmelerinde Çevresel Muhasebe". Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 2: 163-179.
- Aydın, S. 2012. "Paydaşların Çevre Muhasebesi Uygulamalarına Etkileri" Muhasebe ve Denetime Bakış, Yıl 12, Sayı 36, (Nisan): 99-108.
- Balaciu, Diana, V. Bogdan ve A.B. Vladu. 2009. "A Brief Review of Creative Accounting Literature and Its Consequences in Practice" Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, Cilt 11, Sayı 1: 170-183.
- Beller, B., A. Deran ve A. G. Hatipoğlu. 2012. "Çevre Maliyetlerinin Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi: Bir Çimento Fabrikasında Vaka Çalışması". Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 1: 95-121.
- Chan, K.C.- K.C. Chan, G.S. Seow ve K. Tam. 2009. "Ranking Accounting Journals Using Dissertation Citation Analysis: A Research Note" Organizations and Society, Cilt 34, Sayı 6-7: 875-885.
- Coşkun, A. ve N. Karaca. 2008. "KOBİ'lerde Çevresel Maliyetlerin Sınıflandırılmasına Yönelik bir Öneri: Metal İşleme Sektöründen Bir Uygulama", Ekoloji Dergisi, Cilt 18, Sayı 69: 59-65.
- Cowton, C.J. ve R. Bampton. 2013. "Taking Stock of Accounting Ethics Scholarship: A Review of The Journal Literature", Journal of Business Ethics, Cilt 114, Sayı 3: 549-563.
- Çakar, U. 2007. "Çevreci Şirket ve Çevre Muhasebesi" Mali Çözüm Dergisi 83 (Eylül-Ekim): 81-94.
- Çalış, Y. E. 2013. "Çevresel Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesi" Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt 34, Sayı 1: 175-190.
- Çelik, M. 2007. "Çevreye Duyarlı Muhasebe" Muhasebe ve Finansman Dergisi (Ocak): 151-161.

- Dinç, E., Çankaya, F. ve Kaya, U. (2009). "Türkiye'de Muhasebe Eğitimi Literatürünün İncelenmesi (1998-2008)", İzmir: 28. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 20-24 Mayıs 2009 Alaçatı-Çeşme, ss.201-229.
- Dönmez, A., E. Ağyar ve A. Ersoy. 2010. "Uluslararası Dört Muhasebe Eğitimi Dergisi Üzerine Bir Literatür Taraması ve Analizi (2000-2008)", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 12, Sayı 1: 25-48.
- Dönmez, A., T. Karausta ve A. Ersoy. 2011. "Literature Review and Analysis of Contemporary Managerial Accounting Methods in Journals Cited in SSCI (1970-2008)", Journal of Yaşar University, Cilt 25, Sayı 7: 4357-4377.
- Duman, H., R. Özpeynirci, M. Yücenurşen ve H. Bağcı. 2012. "Karbon Muhasebesi" Selçuk Üniversitesi, İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı 24: 105-120.
- Elitaş, C. ve A. C. Çetin. 2011. "Karbon Ticareti ve Karbon Bankacılığı" Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı Ekim: 51-78.
- Elitaş, C. 2014. "Türkiye'de Muhasebe Araştırmalarında Disiplinlerarası Yazılmış Çalışmalar Bibliyografyası: 1979-2014", 11th International Accounting Conference: Interdisciplinary Aspects of Accounting Research, İstanbul – Türkiye, 31 October – 2 November 2014, pp.1-16.
- Ergin, H. ve E. Okutmuş. 2007. "Çevre Muhasebesi: Çevre Maliyetleri ve Çevre Raporlanması", Yönetim Bilimleri Dergisi 5/1: 144-169.
- Esmeray, M. ve Ş. G. Tanç. 2009. "Çevresel Maliyetlerin Mamullere Yüklenmesinde Kullanılan Dağıtım Anahtarlarının Seçiminde Analitik Hiyerarşi Yöntemi ve Bir Uygulama" Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt 14, Sayı 2: 241-260.
- Gönen, S. ve Z. Güven, "Çevresel Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesine Yönelik Bir Seramik Fabrikasında Uygulama", Muhasebe ve Finansman Dergisi (Temmuz): 39-57.
- Haftacı, V. ve K. Soylu. 2007. "Çevre Kirlenmesi ve Çevre Koruma Bağlamında Çevre Muhasebesinin Önemi" Muhasebe ve Finansman Dergisi (Ocak): 102-120.
- Haftacı, V. ve K. Soylu. 2008. "Çevresel Bilgilerin Muhasebesi ve Raporlanması". Kocaeli Üniversitesi, SBE Dergisi 15: 92-113.
- Kırlıoğlu, H. ve Can A.V. 2006. "Çevresel Muhasebede Kavramsal Tartışmaların Gelişimi ve Analizi" Muhasebe ve Finansman Dergisi (Ekim): 1-12.
- Kırlıoğlu, H. ve M. E. Fidan. 2009. "Atık Yönetimi ve Muhasebesi: Sakarya'daki İşletmeler Üzerinde Bir Araştırma" Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2: 13-37.

- Kırlıoğlu, H. ve M. E. Fidan. 2010. "Organize Sanayi Bölgeleri İçinde ve Dışında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Çevre-Atık Yönetimi ve Muhasebe Konularında Mevcut Durum ve Farklılıkları (Sakarya İlinde Bir Araştırma)" Muhasebe ve Denetime Bakış, (Ekim): 1-28.
- Kırlıoğlu, H. ve M. E. Fidan. 2011. "İşletmelerde Çevresel Maliyetler ve Bir Uygulama". İnönü Üniversitesi Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Cilt 2, Sayı 1: 1-24.
- Kızıl C., V. Akman, A. Tasmacıoğlu, H. Taşkıran. 2014. "Çevre Muhasebesinin Önemi Üzerine Yalova İlinde Bir Araştırma" Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 2: 20-34.
- Korukoğlu, A. 2011. "İşletmelerde Çevre Muhasebesi: İzmir İli Uygulaması" Ege Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, Cilt 11, Sayı 1: 81-89.
- Korukoğlu, A. 2014. "İşletmelerin Çevre Muhasebesi Konularına Yaklaşımlarının Analizi" Ege Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, Cilt 14, Sayı 3: 481-491.
- Kutluk, F.A., E. Ağyar ve A. Ersoy. 2011. "An Analysis of Accounting History Publications in The Period of 2000-2009", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 50 (Nisan): 203-229.
- Lazol, İ., E. Muğal ve Y. Yücel. 2008. "Sürdürülebilir Bir Çevre İçin Çevre Muhasebesi ve KOBİ'lere Yönelik Bir Araştırma" Muhasebe ve Finansman Dergisi (Nisan): 56-69.
- Memiş, M.Ü. 2009. "İşletme Yönetim Aracı Olarak Çevresel Muhasebe" Çukurova Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt 13, Sayı 1, (Haziran): 89-106.
- Mutlu, A. 2007. "Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Muhasebesi (1)" Muhasebe ve Finansman (Ocak): 178-187.
- Mutlu, A. 2007. "Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Muhasebesi (2)" Muhasebe ve Finansman (Nisan): 162-173.
- Olson, O. 2011a. "European Research About Financial Crisis in The Academic Accounting Literature The Last 4 Decades – A Review of Research Published in The Leading Journal", <http://www.snee.org/filer/papers/653.pdf> (Erişim Tarihi: 18.05.2015).
- Otlu, F. ve G. A. Kaya. 2010. "Çevre Muhasebesi ile İlgili Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma", İnönü Üniversitesi Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Cilt 1, Sayı 1: 43-56.
- Önce, S. ve B. Başar. 2010. "Türkiye'deki Akademik Araştırma Dergilerinde Muhasebe Alanında Yazılmış Makalelerin Analizi: 2000-2008", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 45 (Ocak): 55-68.

- Özbirecikli, M. 2002. Çevre Muhasebesi. Ankara: Naturel Kitap ve Yayıncılık.
- Prather-Kinsey, J.J. ve N.G. Rueschhoff. 2004. "An Analysis of International Accounting Research in U.S.-and Non-U.S.-Based Academic Accounting Journals", Journal of International Accounting Research, Cilt 3, Sayı 1: 63-81.
- Rebele, J.E., B.A. Apostoloubara, F.A. Buckless, J.M. Hassell, L.R. Paquette ve D.E. Stout. 1998. "Accounting Education Literature Review (1991-1997), Part I: Curriculum and Instructional Approaches" Journal of Accounting Education, Cilt 16, Sayı1: 1-51.
- Rebele, J.E., B.A. Apostoloubara, F.A. Buckless, J.M. Hassell, L.R. Paquette ve D.E. Stout. 1998. "Accounting Education Literature Review (1991-1997), Part II: Curriculum and Instructional Approaches" Journal of Accounting Education, Cilt 16, Sayı 2: 179-245.
- Sakin, T. 2008. "A Content Analysis of Papers Published in Journal of The School of Business Administration: Accounting and Finance (1972-2007)", İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 37, Sayı 1: 13-21.
- Selimoğlu, S.K. ve Ş. Uzay. 2007. "Türkiye'de Son 10 Yılda Bağımsız Denetim Alanında Yapılan Araştırmalar: Literatür Çalışması", Mali Çözüm Dergisi, Sayı 83 (Eylül-Ekim): 39-52.
- Selimoğlu, S.K., Ü. Aslan ve B. Güvemli. 2009. "12. Dünya Muhasebe Tarihi Kongresinde Sunulan Türk Akademisyenler ve Uygulamacıların Bildirileri: Bir Literatür İncelemesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 42 (Nisan): 217-228.
- Soylu, Y. ve H. İleri. 2009. "Çevre Muhasebesi ve Çevre Maliyetlerinin Üretim Maliyetlerine Etkileri". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, Cilt 12, Sayı 1-2: 309-322.
- Sürmen, Y. ve D. Aygün. 2013. "Muhasebe Çevresi ve Çevrenin Muhasebeye Etkisi". Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 7: 358-381.
- Ştefănescu, C. 2011. "Corporate Governance in Accounting and Auditing "Sphere"-An International Overview", Economics and Management, Cilt 16: 94-100.
- Tanyıldızı, N. ve S. Karatepe. 2011. "Siyasi Partilerin Gazetelerde Yer Alan Kamuoyunu Bilgilendirme Çalışmalarının Halkla İlişkiler Açısından İncelenmesi: 29 Mart 2009 Seçimleri". İnönü Üniversitesi Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Sayı 1, Cilt 2 (İlkbahar): 62 - 73.

- Tüm, K. 2014. "Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi", İnönü Üniversitesi Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Cilt 5, Sayı 1: 58-81.
- Ulucak, R. 2011. "Çevreyi Korumanın Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Maliyetleri ve Çevresel Kalite-Ekonomik Güç İkilemi" Uludağ Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt 30, Sayı 2: 51-69.
- Uluslan, H. 2009. "Çevresel Raporlama Rehberleri ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler" Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt 14, Sayı 2:181-206.
- Uluslan, H. 2010. "Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları'nın Çevresel Maliyet ve Borçların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması Açısından İncelenmesi". Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı 19: 75-99.
- Uyar, S. ve E. Cengiz. 2011. "Karbon (Sera Gazı) Muhasebesi" Mali Çözüm Dergisi (Mayıs-Haziran): 47-70.
- Yardımcıoğlu, M. 2012. "İslam, Çevre ve Muhasebe: İslami İlkeler ve Çevre Muhasebesi Kavramı" Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF Dergisi, 49-68.
- Yereli, A.N. ve V. Yakın. 2009. "Çevresel Yönetim Muhasebesi Aracı Olarak Malzeme Akış Maliyet Muhasebesi Yöntemi" Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 69-90.
- Yereli, A.N., C. Kayalı, B. Özdoğan, A. Gacar ve F.A. İzmirli. 2010. "Uluslararası Muhasebe Eğitimi Literatüründen Bir Kesit: 1997-2008 Dönemi", Ege Üniversitesi İİBF Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt 10, Sayı 3: 885-910.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek. 2005. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldıztekin, İ. 2009. "Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Muhasebesinin Etkileri". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 13, Sayı 1: 367-390.